SÖZÜN POETİK OVQATI

(Sürəyya Nəsibin yaradıcılığı haqqında qeydlər)

Sürəyya Nəsib ulu Naxçıvan torpağında dünyaya göz açıb. Öz məzmunu ilə seçilən maraqlı və mənalı bir həyat yolu keçib. Sürəyya xanımın şeirlərində millətə, yurda, vətənə, doğma ocağa bağlılıq hissi məxsusi poetika ilə səciyyələnir. Milli-mənəvi dəyərlərin, intizar, həsrət dolu sevginin, ləyaqət və insanpərvərlik duyğularının bədii tərənnümü onun poetik nümunələrində səmimi bir kaloritdə öz ifadəsini tapır. Onun şeirlərində zaman, təbiət, insan amili bədii təfəkkürün tərkib hissəsi kimi çıxış edir və hər bir poetik nümunəsi bu kontekstdən səciyyəvidir. İstedadlı şairin poetik məfkurəsi milli düşüncənin geniş üfüqlərini əhatə edir. Sürəyya xanımın poetikasının lokomativi vətənpərvərlik və sevgi mövzusudur və bu fakt bədii-fəlsəfi dəyəri ilə onun yaradıcılığına böyük sanbal gətirib. Onun şeirləri bədii-ictimai siqləti ilə sevilir və oxucunu düşündürür. İstedadlı şairin müstəqillik tariximizə tutdugu söz güzgüsünə diqqət edək:

Yanvar min doqquz yüz doxsanıncı il,
Göylər yağdırmadı o gün qar bizə,
Həmin gün göstərdi şər qardaş deyil,
Nəfəsi yalanlar sardır sar bizə.

Əmri şər alaraq imperiyadan,
Oldu canımızı qana boyadan,
Bilmədi Allahdır bəndə yaradan,
Ölüm hökmü kəsdi o qəddar bizə.

Bəli, şər topladı büsbütün gücün,
Məhv etdi öldürdü, olmadı üzgün,
Didib parçalamaq, qan tökmək üçün,
O axşam tuşladı nəyi var bizə.

Bu olay tarixə qanla saldı iz,
Bir vaxt haqq önündə diz çökəcək, diz,
Kim deyə bilərdi sevdiklərimiz,
Bir gün əclaf çıxıb daş atar bizə.

Sürəyya, o günə heç də olma xar,
Bilsin qoy onu da o qurd, canavar,
Qana boyansa da həmin il yanvar,
Azadlıq gətirdi o yanvar bizə.

Gənc yaşlarından ədəbi-bədii yaradıcılığa maraq göstərən Sürəyya xanımın qələm təcrübələrinin tarixi xronikası onun püxtələşmis qələm sahibi olmasından soraq verir. Əlbəttə, uğurlu yaradıcılıq prosesi üçün peşəkarla yanaşı, şair ovqatının "sarı sim"də gəzişməsi vacib şərtlər sırasındadır. Bu mənada da Sürəyya xanım öz yaradıcılıq yolunda bu önəmli şərtə diqqət yetirir, yəni könlünə yatan, onu həyəcanlandıran mövzuları, hadisələri qəlbinin poetik işığında təqdim edir. Şair düşüncəsinin milli ruhumuzun, genetik yaddaşımızın dan yerindən gələn poetik mündəricəsi maraq doğurur. Məzmun dolğunluğu, forma rəngarəngliyi bu poetik nümunələrin məziyyətlərini daha da zənginləşdirir. Şairin sevgi şeirlərində lirik qəhrəmanın yaşadığı həsrət ağrısının dərinliyi ilə bərabər eşqin ucalığını, qüdrətini daha parlaq və gözəl ifadə etmək üçün istifadə olunan bədii təsvir və ifadə vasitələrinin təravəti onun poetik bacarığının ehtivasıdır.

İnsan dühasının ən böyük tapıntısı

və insan həyatının ən dəyərli xəzinəsi sözdür. Sözün təbiətinə xas olan keyfiyyətlər çeşid-çeşiddir. Bədii sözün mahiyyəti daha təravətli və çoxmənalıdır. Bədii söz dərin ictimai mənası, əhatəli və güclü realizmi, estetik keyfiyyətləri ilə dolğun məzmun kəsb edir. Bu mənada bədii təfəkkürün, ədəbi yaradıcılığın yolu mürəkkəb mündəricəsi ilə seçilir.

Yalnız əhəmiyyətli mövzunun qələmə alınması əsərin ədəbi uğuruna zəmanət verə bilməz. Əsl sənətin gücü dəyərli ideyanın, böyük fikrin obrazlı ehtivasında, təravətli təcəssümündədir. Sürəyya Nəsibin şeirlərinin lirik qəhrəmanı müşahidə qabiliyyəti ilə fərqlənir. Onun fərdi poetik siması təkcə yazdığı şeirlərin üslub xüsusiyyətlərində deyil, həm də hadisələrə yanaşmasında, onları seçməsində və dəyərləndirməsində, lirik "mən"in əhval-ruhiyyəsini təbii və səmimi poetik boyalarla canlandırmasındadır. Şairin lirik qəhrəmanı həssas müşahidə qabiliyyətilə həmin proseslərdə fəal iştirak edir.

Onun şeirlərinin məğzini təşkil edən dərin və poetik ictimai məna uğurlu yaradıcılıq səciyyəsi daşıyır. Sürəyya Nəsibin atalara unvanladığı poetik duyğuların mündəricəsi kövrək və yaddaqalandır.

Ölçünü, biçini düz götür canım,
Yüz ölç, sonradan biç deyib, atalar.
Özünün hökmü var hər bir zamanın,
Yüz ölç, sonradan biç deyib atalar.
Yağışın suyuyla Araz düzəlməz,
Közün istisiylə ayaz düzəlməz.
Qarış ölçüsüylə taraz düzəlməz,
Yüz ölç, sonradan biç deyib, atalar.

Çörəyi yeməzlər çox vursan duzu,
Sevgi hərarəti məhv edər buzu,
Hətta qəbul etmir doxsan doqquzu,
Yüz ölç, sonradan biç deyib, atalar.

Sürəyya, neynirsən yalan ölçünü?
Filan-filan olsun, filan ölçünü,
Burax gözəyarı olan ölçünü,
Yüz ölç, sonradan biç deyib, atalar.

Mübarək sözün ətrini duyanlar az deyil. Min illərdir söz var, sözə könül verənlər, sözün işığında yol gedənlər var.

Bəzən adama elə gəlir ki,

deyiləsi yeni söz qalmayıb, bir ömür yaşayan insanlar, onun həyata gəlişi və həyatdan gedişi arasında Allaha, cəmiyyətə, təbiətə sevgiylə bağlı hər şey deyilib və yazılıb. Ancaq insan təfəkkürünün və düşüncəsinin sərhədləri nəhayətsizdir.

Dünyanın, təbiətin, cəmiyyətin saysız-hesabsız görüntüsü mövcuddur və bu vizuallığı uşaqdan tutmuş qocayadək hər kəs özünəxas rakursdan qəbul edir. Şairlər bu görüntüləri, bu mövcudluğu özünəməxsus formada poetik duyumla ifadə edirlər.

Bununla da insanı həm riqqətləndirən, heyrətləndirən, həm sarsıdan, həm də heyran edən estetik duyğu aləmi yaradırlar. Şairləri yaşadan da bu estetik aləmdir. Sürəyya Nəsibin şeirlərindəki bədii-ictimai mündəricə, milli ruhun məxsusi poetik ovqatda ehtivası baxımından çox maraqlıdır. Poetik düşüncə onun şeirlərinin alın yazısıdır. O, dilimizin zəngin və rəngarəng təhkiyələrindən, bədii təsvir və ifadə vasitələrindən bacarıqla istifadə edərək, qələmə aldığı mövzuların bədii həllini, poetik ümumiləşdirməsini özünəməxsus ovqatda təqdim edə bilir. Sürəyya Nəsibin yaradıcılığında məxsusi bir məziyyət var ki, onu başqalarından fərqləndirə bilir. Bu cəhəti şərtləndirən amil geniş və dərin mənada sadəlikdir, bu sadəlikdə bədii zənginlik və kövrəklik mövcuddur.

Var idisə başqa fikrin başında,
Nahaq yerə oda saldın qəlbimi.
Sənsizlikdən dadı qaçıb aşında,
Səndə vurur, elə çaldın qəlbimi.

Nisgil çəkdim, hal qalmadı ta məndə,
Gül olmasa, xiffət çəkər çəmən də,
Həsrətindən qan donubdu sinəmdə,
Barı söylə nəylə sildin qəlbimi?

Hardan tutdu çən sənin də könlünü,
Bir gün vurar qəm sənin də könlünü,
Köksə taxdım mən sənin də könlünü,
Öz köksündən sən tez saldın qəlbimi.

Elə söz de, barı mənə dəyməsin,
Çox istərdim eşqə tənə dəyməsin,
Mən yelləri qucdum sənə dəyməsin,
Sən yellərə rəva bildin qəlbimi.

Sürəyyayam söz arşını tapmıram,
Mən bu işin barışını tapmıram,
Ha gəzirəm yarısını tapmıram,
Elə kəsdin, elə böldün qəlbimi.

Misralarda sevginin ülviliyi,

ucalığı özünəməxsus, səmimi poetik detallarla təqdim olunur. Şairin lirikasında həsrət və qəm motivlərinin yeknəsəkliyi, sentimental notlar, gərəksiz pafos heç vaxt duyulmur. Onun şeirlərində vətənin, valideyn-övlad məhəbbətinin, doğma ocağın tərənnümü, həmçinin xeyirxahlıq, nəciblik, əzəmət və gözəllik duyğularının bədii müstəvidə səmimi təbliği, bütövlükdə yaradıcılığına dərin ictimai-fəlsəfi mündəricə gətirir.

Şairin əsərləri poetika baxımından nəzəri cəlb etməklə bərabər, həm də məxsusi yaradıcılıq fəaliyyətinin xüsusiyyətləri ilə də maraq doğurur. Səmimi ahəngdarlığı, rəvanlığı ilə seçilən şeirləri vətəndaşlıq möhürü ilə təsdiqlənərək, xalqın ruhunu oxşayan şair dəst-xəttini müəyyənləşdirir və geniş oxucu sevgisinin ünvanına çevrilir.

Sürəyya Nəsibin qələmə aldığı poetik nümunələr şair düşüncəsinin sənət müstəvisində əyaniləşməsidir. Müxtəlif mövzularda yazılan şeirlərini səmimiyyət, həyat hadisələrinə poetik baxış, xeyirxahlıq duyğularının təbliği, saf sevgi kimi amillər birləşdirir. Bütün bu məziyyətlər onun sözə məsuliyyətlə yanaşmasının nəticəsidir.

Sürəyya xanımın rəvan və təbii üslubu,

şeirlərinin vəzn, bölgü, qafiyə və poetik strukturun digər elementlərindən məharətlə istifadə etmək bacarığı onun yaradıcılığını şərtləndirən keyfiyyət kimi önəmli səciyyə daşıyır, həm də onun şeirlərinə ictimai dərinlik, geniş vüsət və məzmun bütövlüyü gətirir.

Məlumdur ki, lirik əsərlərdə yenilik ruhu o vaxt diqqət kəsb edir ki, orada həyati müşahidə bədii materialın, poetik obyektin yeni cizgilərinə, görünməmiş tərəflərinə nüfuz etmiş olur. Sürəyya Nəsibin şeirlərində ictimai, mənəvi, əxlaqi tamlıq və halallıq mövzusu geniş yer tutur və onun dünyagörüşünün, bədii-estetik idealının müəyyənləşməsində, formalaşmasında əhəmiyyətli rol oynayır.

Bu poeziyanın ən səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri onun müasirliyidir, yəni şair müasir həyatımızın təzadlarını, onun insanlara səadət bəxş edən məqamlarını və eyni zamanda, insanları əzab məngənəsində sıxan anları poetik məzmunda ehtiva edərək, onu yeni-yeni məna çaları ilə zənginləşdirir.

Vətən sevgisi, yurd məhəbbəti doğma ocağa bağlılıq, onun yaradıcılıq kredosunun əsasını təşkil edir. Bədii-fəlsəfi ümumiləşdirmə, şeirin ruhundakı ictimai mətləbin dərinliyi onun poetik təfəkkürünün, bədii düşüncəsinin maraqlı olmasından xəbər verir. Məhz bütün bu məziyyətlər də Sürəyya Nəsibin yaradıcılığında öz əksini tapmışdır.

Ona daha böyük yaradıcılıq uğurları arzulayıram!

BALAYAR SADIQ